

Agárdi Péter

DR. VARGA KATALIN KÖSZÖNTÉSE

Előszó a Tudásmenedzsment összeállításához

Szerény, de bölcs, csöndes, de igazságai mellett szenvedélyesen kiálló tanárnő. Tanítványai, hallgatói és kollégái számára az önzetlen segítőkészség, a tapintat és a „családanyai” erély példája. Most hatvanéves – ebből az alkalomból köszöntik őt ezzel az összeállítással a Tudásmenedzsment szerkesztőbizottsága, valamint a PTE BTK Humán Fejlesztési és Művelődéstudományi Intézete, kollégái és pályatársai.

Egyszerre tradicionális humán műveltségű, a könyvkultúra, az irodalom iránt elkötelezett bölcsész, ugyanakkor széleskörű nemzetközi tapasztalatokkal, a digitális kultúraváltásban, a globális információs világrend terepén otthonosan mozgó innovatív szakember. A szó legmélyebb és eredeti, pozitív jelentésében klasszikus értelmiségi: egész pályája az elméleti és gyakorlati pedagógiáról szól, a tanításról, a kultúra, a hagyományos és a modern műveltség iránti cselekvő szenvedélyről tanúskodik: minél többet átadni a fiataloknak és az idősebbeknek, s felébreszteni bennük a kritikai gondolkodás élményét, vágyát. Tetejébe pályája kezdetétől az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum munkatársa – vezetőként is; egyidejűleg sokoldalú tanár az ország különböző könyvtárképzési intézményeiben, 1996-tól a Pécsi Tudományegyetemen, habilitált egyetemi docens, éveken át tanszékvezető.

Jóllehet az ilyen erős és folytonos intézményi-munkahelyi kötődés a konvertálható tudásra nevelés projektje és az innovatív munkavállalás világában ma már nem reális követelmény és érdem, Varga Katalinnál ez mégis a szakmához és a könyvtárosi-pedagógiai hivatáshoz való kreatív hűség tiszteletre méltó bizonyítéka. A tágran értett informatikus-könyvtáros pályán belül elsősorban a gyermek- és ifjúsági könyvtárak, valamint a szaktájékoztató specialista. Amit 60 évvel ezelőtt, amikor én tanultam az ELTE könyvtárszakán, még szakozásnak, ETO-zásnak hívtunk, mára a tartalmi feltárás széles tudományterületévé szélesedett, amely elválaszthatatlan a nyelvészettől, a szövegtudományoktól és számítógépes elméletektől – nem utolsósorban Varga Katalin munkái, szintetizáló tanulmányai eredményeképpen. A gyakorló könyvtárosi, könyvtárvezetői profil és a felső-, illetve felnőttoktatási hivatás mellett – harmadik professzióként – Varga Katalin jelentős tudományos szakírói munkásságot is felmutat.

Nem szeretném ezt a kötetelőszót címeikkel, számokkal, bibliográfiai adatokkal megterhelni, de annyit ki kell emelnem, hogy az információtudomány, a szövegnyelvészet, a content analysis-kutatás, a szurrogátum-készítés és dokumentumfeldolgozás automatizálásának legújabb nemzetközi eredményeit publikációiban szervesen összekapcsolja a hazai könyvszakmai és pedagógiai diskurzusokkal. Varga Katalin kutatási-értelmezési munkásságának bemutatása és méltatása annál is inkább elengedhetetlen témája a Tudásmenedzsmentnek, mivel ő maga folyamatosan elemzi a tudásgazdálkodás,

a knowledge management tartalmát, funkcióját, helyzetét külföldi és hazai vonatkozásban egyaránt – egyéb fórumok mellett folyóiratunk print, majd online hasábjain is.

Két – tankönyvként is bevált – értékes könyve eredeti és komoly szakmunka: Szöveg és tartalom az információs társadalomban – Módszerek és lehetőségek az információ minőségi szelektálására (Pécs, PTE, 2005.), valamint Az információtól a műveltségig – Az információs műveltség alapjai (Bp. L'Harmattam, 2013.). Szerénységükkel is alapművek: nemzeti kultúránk és művelődésünk legfontosabb kérdéseit érintik elméleti-történeti alapozásukkal, tisztázó fogalomhasználatukkal, programatikus ajánlásaikkal, modern kultúrafelfogásukkal és módszertanukkal. Nem beszélve az olyan, az egész társadalmat drámaian érintő-befolyásoló ellentmondásos trendek tárgyalásáról, mint az információbőség előnyei és kockázatai, a fake news, a „kütyű-függőség”, a kritikai gondolkodás és a social media. Az alatt a tíz év alatt, amióta Varga Katalin e második könyve megjelent, persze gyökeresen megváltoztak az információs nyilvánosság, a digitális és a print könyvkultúra jellemzői, paraméterei, de a korábban született Varga-tanulmányok sok tekintetben ma is eligazítanak. Egyúttal arra is biztatnak, hogy születésnaposunkat ösztönözzük további, új, időszerű tanulmányok és összefoglalók megírására.

A tanárnőnek kulcsszerepe volt a Dunántúl első egyetemi szintű könyvtárosképzésének elindításában. Amikor Koltai Dénes, a boldog emlékezetű innovátor intézetigazgatóként elhatározta, hogy vállalkozik erre, e sorok írójára bízta a tanszék megszervezését. Varga Katalin, Csapó Edit, majd Fischerné Dárdai Ágnes voltak a koncepcionáló és a szervező munka szakemberei, kulcsfigurái. A mi négyesfogatunkkal indult meg a képzés az új évezred elején, majd sikerült további pécsi, budapesti és más városokban aktív kutató-könyvtárosokat is bevonni tanári karunkba. Szerénytelenül írhatom: országos tekintélyt is szereztünk a szakmán belül.

Nem ebbe a kötetelőszóba tartozik annak kifejtése, hogy ma, két évtized múltán milyen helyzetben van országosan és Pécsen az informatikus-könyvtáros képzés, sőt egyáltalában a könyvtárügy; hogy mi mindenben mentünk keresztül az elmúlt húsz év alatt. Mindazonáltal a pécsi egyetemi képzés – Varga Katalin igényes tanári és tanszékvezetői munkája, az Intézet és a Kar vezetőinek küzdelmei nyomán – stabil lábakon áll, nem utolsósorban több nálunk végzett hallgató oktatónkká válása és szakmai elismertsége okán. Jó érzés Pécsen és az egész országban komoly könyvtári, valamint más tudás- és információcentrikus pozíciókban találkozni dr. Varga Katalin és kollégái egykori tanítványaival; hogy csak a pécsi Tudásközpontot, az Országos Széchényi Könyvtárat, avagy megyei, városi könyvtárakat, tudományos intézeteket említsek.

Nem akarom elhallgatni, hogy régóta kísérem figyelemmel pályáját, hiszen az ő nagyszülei és az én szüleim jóbarátok voltak. Varga Katit (most talán írhatom így, becézve) születése óta ismerem, amolyan „póthúgom” ő, életét, családját, tanulmányait, munkáját közel tudom a magaméhoz. Belső öröm, sőt elégtétel, hogy számos közös élményen és szakmai párhuzamosságon túl 2000-től közvetlenül is együtt dolgozhatunk. Csodálom szívósságát, erejét és rugalmasságát, tisztelem kötelességtudását, szakmai rangját, a szerettei iránti áldozatvállalását, s nem utolsósorban azt, ahogy örökbe fogadott kisfiát – számos akadállyal megküzdve – fölnevelte. Az évtizedek során s ma

is folyamatosan tudott s tud derűt sugározni, empátiával fordulni másokhoz és közösséget kovácsolni.

2013-as könyvének Epilógusában írja: „Van egy álmom. [...] Szeretném mielőbb megérni, hogy a könyvtárak valóban megtalálják az információs társadalomban a méltó helyüket. Az az álmom, hogy a »könyvtár«, illetve »könyvtáros« szavak szépnek számítsanak, és ne jelentsen hátrányt senkinek a munkaerőpiacon, ha végzettségként ezt írják a diplomájába. [...] Különösen akkor, ha teljesíteni tudják a társadalmi elvárásokat, és tevékenységükkel az ismeret- és tudásgazdálkodás mellett az információs műveltség terjedését is elősegítik. Hogy ez nem lehetetlen, azt mi sem bizonyítja jobban, mint a könyvtáros szakma elnevezésének változása. Nem is volt olyan régen, amikor nyugati mintára mi is átálltunk a »könyvtáros« elnevezésről az »informatikus könyvtáros«-ra, hangsúlyozva a technikai fejlődés új kihívásait. Újabban kezd kiderülni, hogy ez gyakran félreérthető, és nem hozta meg a szakmának azt a presztízsnövekedést, amit vártunk tőle. Az Egyesült Államokban már új néven kezdik nevezni a könyvtáros szakmát. Az utóbbi időben több olyan álláshirdetéssel találkoztam az interneten, amelyben »információs műveltség könyvtáros«-t (information literacy librarien) kerestek. Kell-e ennél több, hogy felismerjük, ez a könyvtárak új küldetése, amely társadalmi rangjukat is megadja?”

Varga Katalin sokat tesz és tett, hogy álma megvalósuljon, miközben a hazai és a nemzetközi trendek, a globalizációs és a nemzeti folyamatok a politikában, az oktatásban és a kultúrában gyakran ellenszélként jönnek szembe velünk. Kati nem adja föl és ez reményt ébreszt bennem, másokban is. A Tudásmenedzsment szerkesztői, szerzői, dr. Varga Katalin kollégái és tanítványai kívánják: legyen ereje, legyenek hosszú évei, hogy morálisan is szép küzdelme, hivatásethosza és szakmai frissessége újabb eredményeket hozzon mindannyiunk, a magyar közműveltség javára.

Pécs, 2023. április 12.

Agárdi Péter
professzor emeritus